

## 175 років від дня народження Олени Пчілки



Ольга Петрівна Косач, до шлюбу Драгоманова, відома під псевдонімом Олена Пчілка; 17 (29) червня 1849, Гадяч, Полтавська губернія — 4 жовтня 1930, Київ) — українська письменниця, меценатка, перекладачка, етнографка, фольклористка, публіцистка, громадська діячка (учасниця національно-визвольного та феміністичного рухів), член-кореспондент Всеукраїнської академії наук (1925). В 1887 році з Наталією Кобринською видала у Львові першу в Україні феміністичну збірку: альманах «Перший вінок».

Мати поетеси Лесі Українки, Михайла Косача, Ольги Косач-Кривинюк, Оксани Косач, Миколи Косача та Ізидори Косач-Борисової (у шлюбі з Петром Косачем), старший брат — професор Михайло Драгоманов.

Творчий шлях розпочала перекладами поезій Пушкіна і Лермонтова. З виходом у 1876 році у Києві книжки «Український народний орнамент» Олена Пчілка здобула славу першої в Україні знавчині цього виду народного мистецтва. В 1880 році Пчілка видала своїм коштом «Співомовки» Степана Руданського, а за рік вийшла збірка її перекладів з творів Гоголя, Пушкіна й Лермонтова «Українським дітям» (1881). З 1883 року почала друкувати вірші та оповідання у львівському журналі «Зоря», першою була збірка поезій «Думки-мережанки» (1886). Одночасно брала діяльну участь в українському жіночому русі, в 1887 році разом з Наталією Кобринською видала у Львові альманах «Перший вінок».

Навесні 1879 року Ольга Косач з дітьми приїхала в Луцьк до чоловіка, якого перевели (понижили) на посаду голови Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників через українофільство та зустріч родини Косачів з Михайлом Драгомановим на Всесвітній виставці в Парижі. У Луцьку вона вступила в драматичне товариство, а гроші, зібрані від спектаклів, запропонувала використати для придбання українських книг для клубної бібліотеки.

У 1890-х роках жила в Києві на Маріїнсько-Благовіщенській вулиці.

1903 року на відкритті пам'ятника Іванові Котляревському у Полтаві Олена Пчілка єдина з представників підросійської України виступає українською мовою, порушуючи встановлену царською владою категоричну заборону.

В 1905 році Олена Пчілка — серед чотирьох делегатів української інтелігенції у Санкт-Петербурзі на перемовинах з царським прем'єром графом Сергієм Вітте безрезультатно домагалася скасування багаторічної заборони на україномовний друк і шкільництво.

Національні і соціальні мотиви становили основний зміст творів Олени Пчілки, в яких вона виступала проти денаціоналізації, русифікації, проти

національного і політичного гніту, проти чужої школи з її бездушністю та формалізмом, показувала, як національно свідома українська молодь в добу глухої реакції шукала шляхів до визволення свого народу.

У 1920 році, за більшовиків, під час святкування дня народження Тараса Шевченка у Гадяцькій гімназії, Олена Пчілка огорнула погруддя поета синьо-жовтим стягом. І коли розлючений комісар Крамаренко зірвав прапор, обурено скандувала: «Ганьба Крамаренкові!». Переповнена зала дружно підтримала її.

За антибільшовицькі виступи заарештована в Гадячі. Після звільнення з арешту виїхала до Могилева, де перебувала до 1924 року, а відтоді до смерті жила в Києві, працюючи в комісіях УАН, членом-кореспондентом з 1925 року.

Померла 4 жовтня 1930 року. Похована в Києві на Байковому кладовищі поруч з донькою, чоловіком та сином.

***До найкращих творів Олени Пчілки належать:***

Товаришки (1887)

Світло добра і любові (1888)

Соловйовий спів (1889)

За правдою (1889)

Артишоки (1907)

Півтора оселедця (1908)

Сужена не огужена (п'єса, 1881)

Світова річ (п'єса, 1908) та інші.

***Олені Пчілці належить поважне місце в українській дитячій літературі. Крім численних поезій, казок, оповідань, вона написала для дітей багато п'єс:***

Весняний ранок Тарасовий (1914)

Казка Зеленого гаю

Зелений гай

Щасливий день Тарасика Кравченка (1920)

Киселик, Скарб, Мир миром (1921)

Кобзареві діти та інші

Пчілка чимало перекладала і переспівувала світову класику: Овідія, Міцкевича, Пушкіна, Гете, Андерсена, Гюго.

Написала низку публіцистичних, літературно-критичних статей і спогадів: «Михайло Старицький» (1904), «Марко Кропивницький jako артист і автор» (1910), «Євген Гребінка і його час» (1912), «Микола Лисенко» (1913), «Спогади про Михайла Драгоманова» (1926), «Автобіографія» (1930).

Великі заслуги Олени Пчілки в ділянці дослідження українського фольклору та етнографії. Наукове значення мають такі праці: «Українські узори» (1912 і 1927), «Про легенди й пісні», «Українське селянське малювання на стінах» та інше. Збірка творів: «Оповідання», I—III (1907, 1909, 1911) та «Оповідання» (з автобіографією, 1930). Олена Пчілка після подорожей Новоград-Волинським повітом видала у 1876 році книжечку «Український народний орнамент» із 23 кольоровими замальовками писанок.

***На честь Олени Пчілки названо:***

Волинську обласну наукову бібліотеку імені Олени Пчілки у місті Луцьку та бібліотеку імені Олени Пчілки для дітей у Києві.

1993 — вулицю Олени Пчілки в Києві.

2011 — в Луцьку біля обласної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки відкрито перший в Україні пам'ятник Олені Пчілці. Автор погруддя — Микола Обезюк, автор пам'ятників Лесі Українці в Луцьку та Новоград-Волинському. Пам'ятник споруджено на кошти волинян.

26 курінь УПЮ імені Олени Пчілки.

2015 — вулицю в АНД районі міста Дніпра — вулиця Олени Пчілки.

На честь Олени в Гадячі встановлено пам'ятну дошку в Урочищі Зелений Гай, де мешкала родина Драгоманових.

**Підготовлено за матеріалами відкритих джерел**